

Operatie Market Garden

Beleef om

Arnhem was in het najaar van 1944 het decor van een enorme veldslag tussen geallieerden en Duitsers. Bij de locaties die toen een rol speelden, spreken de verhalen nog steeds. Daar kun je de veldslag nog beleven alsof je er middenin staat.

‘Honderden parachutisten
kwamen hier deze dag naar
beneden’

de slag Arnhem

Thea Bouhuijs (79) was 13 jaar oud ten tijde van de slag om Arnhem (1944). In haar dagboek schreef ze over de desastreuze gevolgen van de veldslag in haar Arnhemse buurt. Vanaf 17 september 1944, de dag van de mislukte aanval van de geallieerden, schreef ze met potlood haar verhaal op in een dagboek. De geschreven pagina's van het vergeelde boek zijn nog maar moeilijk te ontcijferen, maar het stukje parachutetouw van de redders dat onder een plakbandje op de kaft zit is nog fel rood van kleur. Uit haar dagboek: 'Later

kwam pappy weer thuis en ben ik even onder aan de Hoflaan gaan kijken, waar het er vreselijk uit zag. Van de Pol, de groentenman en zoon Wim, ons vriendje is vreselijk stuk. Het huis en bedrijf van Janssie de aannemer is plat. Bij de dokter is het ook helemaal stuk. 's Nachts zijn wij beneden in de huiskamer gaan slapen wat wij verder ook de hele week gedaan hebben.'

Bruggen

Op 17 september 1944 landden er duizenden parachutisten en zweefvliegtuigen rondom

Arnhem. De dropping van duizenden Britten en Polen was onderdeel van Operatie Market Garden en had als doel de belangrijkste bruggen van de Rijn, Maas en Waal te bezetten. Zo konden de Duitsers niet meer vrij bewegen door het land én zou het tegelijkertijd de geallieerden de mogelijkheid geven het land stapsgewijs te bevrijden.

Bataljon

daarbuiten maakt samen met Thea dezelfde tocht als de geallieerde soldaten dat destijds probeerden. Aan de

1944 – 2010

rand van het dorp Renkum liggen uitgestrekte velden met golvend gras. Een grote steen markeert er een zogenaamde luisterplek. Een van tevoren gedownload audiofragment legt uit: 'De lucht was bontgekleurd met vliegtuigen, zweefvliegtuigen en parachutes. Honderden parachutisten kwamen hier deze dag naar beneden. Ze gingen op weg naar Arnhem, maar al gauw kwamen ze erachter dat

de Duitsers de weg voor hen hadden geblokkeerd. Slechts één bataljon lukte het om uiteindelijk de brug van Arnhem te bereiken.'

Opblazen

Via Kasteel Doorwerth, dat in de geschiedenis overigens al meerdere belegeringen meegeemaakt had, komen we aan op de heuvel bij Heveadorp. Vanaf hier hebben we een prachtig uitzicht over de uiterwaarden van de Rijn, de kronkelende rivier zelf en de stad Arnhem aan de horizon. "Zie je daar die spoorbrug?" vraagt Thea. "Die werd opgeblazen zodra de eerste Britten hier aankwamen." Van een verkeersbrug die ernaast lag, ontbrak het middenstuk. Nog maar één brug was intact: de verkeersbrug in Arnhem.

Pontje

Tot overmaat van ramp had de veerman van het pontje onderaan deze heuvel, bij wijze van verzet, zijn veer laten zinken. Hij wilde zo voorkomen dat de Duitsers het zouden kunnen gebruiken, horen we bij de luistersteen. Maar daarmee maakte hij het de geallieerden een paar dagen later ook een

stuk moeilijker de Rijn over te steken. De geallieerden zaten als ratten in de val aan de noordzijde van de Rijn. De munitie raakte op. Ze stonden machteloos. De enige optie was om in de nacht van 25 op 26 september terug te trekken. Via een audiofragment van een soldaat: 'De maan liet zich die nacht niet zien, de regen kwam met bakken uit de hemel. We moesten roeien met de kolven van onze geweren. Geloof me, dat was zwaar met een uitgehongerde maag en zonder slaap. Het was een compleet drama daar in die stroming.'

Betuwe

Tegenwoordig vaart er trouwens weer een pontje, grotendeels op zonnepanelen. Voor zestig cent brengt het ons naar de overkant van de Rijn. De beboste heuvels verruilen zich voor de vlakke Betuwe. Kersenboomgaarden liggen naast de dijk, borden waarop Betuwejam en kersen worden aangeprezen staan er naast de weg. Samen met Thea vervolgen we onze tocht rondom de Oude Kerk in Oosterbeek waar de troepen vlak voor hun vertrek hun laatste dienst hadden. In de tuin staat

Mooiste wandelroutes

- **Freedom Trail Arnhem** – een wandelroute langs markante Arnhemse locaties uit de Tweede Wereldoorlog. Deze gaat dwars door het centrum van de stad. Zie www.freedomtrail.nl
- **De Liberationroute** – de reportage gaat langs een stuk van deze fietsroute. De audiofragmenten die bij de luisterstenen horen en de route zijn gratis te downloaden vanaf: www.liberationroute.com
- **Airbornepad Market Garden** – deze 220km lange wandelroute gaat langs landingsplaatsen van de bevrijders van 1944, van Lommel (België) tot Arnhem. Zie www.olat.nl
- Voor meer informatie, zie www.VVVArnhem.nl

De munitie raakte op.
Ze stonden machteloos

Airborne Museum

Te midden van waar zo'n 65 jaar geleden 'Operation Market Garden' werd voorbereid en uitgevoerd, ligt museum Airborne. De naam slaat op de duizenden luchtlandingsgroepen die de klus toentertijd moesten klaren. Het recent verbouwde museum is gevestigd in het voormalige hoofdkwartier van de geallieerden. Niks geen stoffige vitrines met stille getuigen van de slag. Hier beleef je de operatie zelf. Een vlucht in een vliegtuig, de dropping in het veld. Knetterende geweren, parachutisten die neerkomen, ronkende vliegtuigen.

Praktisch

Airborne Museum 'Hartenstein' is dagelijks geopend tussen 11 en 17 uur, 's weekends vanaf 12 uur. Toegang: 8 euro voor volwassenen, 5 euro voor jongeren en 3,50 euro voor kinderen. Adres: Utrechtseweg 232, Oosterbeek. Telefoon: 026 - 333 77 10. Gratis parkeren. Toegangskarten voor Kasteel Doorwerth én het Airborne Museum zijn met korting te koop bij Stayokay.

Thea Bouhuijs (79) wandelt langs historische plekken van de Slag om Arnhem

een grote gedenksteen waarop staat ‘Not one shall be forgotten’.

Geritsel

In de drassige weilanden tussen de Oude Kerk en de Rijn kun je fantastisch wandelen. We horen geritsel in de struiken. Een haas komt tevoorschijn en hupt het grasland op. Op zijn twee achterste poten blijft hij staan, met de oren gespitst. Het beest heeft ons al lang gezien en zet de sprint in richting overkant weiland. De spoorbrug is hier goed te zien. De bedding van de rivier bestaat uit grote keien en kleurrijke planten, terwijl zware wolken boven de brug en kerk hangen. Alsof de regen elk moment weer met bakken uit de hemel kan vallen, net zoals toen.

Bakfiets

Nadat de geallieerde troepen in die nacht de rivier overstaken, moesten de Arnhemmers van de Duitsers hun stad verlaten. “De stad stond in brand en

iedereen moest weg. Wandellend gingen we naar Ede. Mijn broertje in een bakfiets, de grootouders op een handkar,” vertelt Thea. Arnhem liep leeg en werd een strategische spookstad aan de Rijn. De Duitsers plunderden de stad.

Verloren

Daar, vlak bij de verkeersbrug, de laatst overgebleven brug, ligt de laatste luistersteen van de route. Het is het einde van de Rijnkade. Hier werd door dat ene geallieerde bataljon dat Arnhem wél haalde, gevochten om de brug. Uit een luisterfragment: ‘Overall rondom ons woedde nu de strijd. In de vuurlinie onttrok niemand zich aan het gevecht. Iedereen, van hoog tot laag, deed mee. Stafofficieren, seiners, bewakers en chauffeurs. Te midden van het geraas van onafgebroken schieten,’ vertelt een soldaat. Maar alle moeite ten spijt: ‘De slag om Arnhem werd uiteindelijk verloren. Het was een brug te ver’.

Films & boeken over de slag van Arnhem

- Film: *A bridge too far* (1976)
- Film: *Band of brothers* (2001)
- Boek: *Een brug te ver: operatie Market-Garden, september 1944*, auteur: Cornelius Ryan (1977)

Tips van Stayokay Doorwerth

- **Neem een kijkje bij de stuw en schutsluis die in de Nederrijn liggen. In de zomer zijn er rondleidingen. Zie de website: www.bzcrivierengebied.nl.**
- **Kijk op www.stayokay.com/doorwerth naar het ‘A bridge too far’-arrangement. Overnachten, ontbijten, fietsen en toegang tot het Airborne museum voor een lage prijs.**